

Кисличенко В.А. Формирование словаря детей старшего дошкольного возраста с ОНР средствами изобразительной деятельности.

В статье рассматриваются вопросы формирования словаря детей старшего дошкольного возраста с ОНР средствами изобразительной деятельности.

Современные исследования в области педагогики и психологии доказывают, что ребенок по своей природе является полихудожественным, его сознание способно одновременно охватить все виды художественной деятельности. Наибольший художественно - эстетический потенциал содержится в изобразительной деятельности, в которой речевые действия могут подчиняться цели и содержанию изображения или наоборот, направлять, стимулировать его.

В статье представлены особенности словаря детей данной категории: недостаточный объем словаря в сравнении с лексической возрастной нормой; преобладание пассивного словаря над активным; низкая активность процесса поиска слова; несформированность семантических полей и нестойкость парадигматических связей в середине лексической системы; незрелость эмоционально-волевой сферы; несформированность потребности в общении и сферы образов – представлений. Влияние через изобразительные средства способствует развитию взаимообусловленных речевых компонентов процесса общения (коммуникативного, интерактивного, перцептивного).

Ключевые слова: словарь, изобразительные средства, развитие.

Kyslychenko V. A Enrichment of the Vocabulary of Older Pre-school-age Children With Severe Speech Disorders by the Means Visual Activity.

The article deals with the items of formation of a vocabulary of older pre-school-age children with severe speech disorders by the means of visual activity.

Criteria of older pre-school-age children's vocabulary are defined. They are cognitive speech, content-activity, emotional and creative. Each criterion is revealed through a series of indicators, such as the state of development of the passive vocabulary, the state of development of the active vocabulary, the state of development of antonyms and synonyms, the formation of elementary graphic skills, the ability to correctly convey the spatial position of objects and their parts, the ability to use the means of viracity of pictures, the formation of a positive emotional attitude to the process of visual activity, the level of development of the imagination.

It was found that among peculiarities of formation of vocabulary of children of the indicated category, leading ones are insufficient volume of the dictionary compared with the lexical age norm; priority of the passive vocabulary over the active one; low word search activity; lack of the formation of semantic fields and the instability of paradigmatic links in the middle of a lexical system; the immaturity of the emotional-volitional system; lack of communication needs and the scope of images - representations.

An effective mean of developing and enriching the vocabulary of children with severe speech disorders is visual activity. Means of visual activity have a powerful corrective impact on the development of speech of older pre-school-age children with severe speech disorders.

The use of innovative techniques, in particular, the use of sand as a means of visual activity, strengthens this impact.

The interdependence of the components of the process of communication (communicative, interactive, perceptual) through visual means contributes to the development of these components.

Keywords: vocabulary, visual activity, development.

Стаття надійшла до редакції 10.12.2018 р.

Статтю прийнято до друку 12.12.2018 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С. Ю.

Рецензент: д.психол.н., проф. Романенко О. В.

УДК: 376.091-027.21(477)«1900/1949»

Ковальчук Ж.М. zhanna1508@meta.ua

**ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
В УКРАЇНІ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

У статті розглянуто основні передумови становлення системи спеціальної освіти та науки в Україні у довоєнні роки. Визначено особливості організації навчальних та науково-методичних установ, де проводилась наукова робота в галузі спеціальної освіти в Україні у першій половині 20-го століття. Зроблено акцент на внескові І.П. Соколянського у розвиток сучасних наукових шкіл спеціальної освіти в Україні та окреслено основні віхи його наукової діяльності.

Ключові слова: спеціальна освіта, наукова діяльність.

Ефективному реформуванню сучасної вітчизняної спеціальної освіти сприяє ґрунтовне вивчення, об'єктивна оцінка, творче осмислення та впровадження кращих надбань української спеціальної науки з метою оптимального поєднання класичної спадщини минулого та сучасних досягнень наукової думки, органічного зв'язку її з вітчизняною історією, культурою та спеціальним педагогічним досвідом, що відображається в Державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ століття».

На ряді з іншими, одним з пріоритетних напрямків розвитку в Україні вищої освіти з підготовки

майбутніх фахівців педагогічних спеціальностей наразі є поєднання навчання з науковими дослідженнями, що визначено у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Стратегії реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (2014), наголошено у положеннях Концепції Державної програми розвитку освіти України та інших державних документах.

Вивченню історико-педагогічних аспектів становлення спеціальної освіти та науки в Україні присвячено низку праць вітчизняних науковців Т.Л. Берник, В.І. Бондар, В.А. Гладуш, І.Г. Єременко, В.В.Золотоверх, Н.О. Климко, О.В. Козинець, С.І. Корнєв, Є.Ю. Линдіна, С.П. Миронова, Л.К. Одинченко, О.М. Потапенко, В.М. Синьов, М.О. Супрун, О.М. Таранченко, С.В. Федоренко, В.М. Шевченко, О.Е.Шевченко, М.К. Шеремет та ін. У своїх дослідженнях науковці висвітлювали питання становлення та ціленаправлених поступальних змін системи навчання та виховання дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку, значну увагу приділяли підготовці та перепідготовці спеціальних педагогічних кадрів, які б забезпечували якісний та високопрофесійний освітній процес таких дітей та досліджували особистісні та наукові здобутки своїх попередників, які зробили значний внесок у розвиток теоретичних засад спеціальної освіти.

У контексті вищезазначеного набуває актуальності вивчення, систематизація та об'єктивна оцінка передумов розвитку наукової думки в галузі спеціальної освіти в Україні та логопедії зокрема.

За даними історико-педагогічних досліджень, після революційних подій 1905–1907 років в Україні намітились прогресивні тенденції в розвитку вищої педагогічної освіти, і, як наслідок, наукової діяльності на базі вищих навчальних закладів. У 1905 році почали діяти Київські приватні загальноосвітні вечірні жіночі курси А. В. Жекуліної, у 1906 році – Київські вищі жіночі курси, в 1907 році – Київський Фребелівський педагогічний інститут, в 1909 році – Київський учительський інститут. Цей період характеризується появою нових демократичних концепцій розвитку педагогічної освіти, а також різноманітних авторських теорій [2].

Наявні літературні джерела свідчать, що саме на початку другої половини XIX – кінець XIX століття спостерігався значний прогрес у формуванні громадської і наукової думки про необхідність навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Ще в дореволюційні часи вчені та громадськість неодноразово звертали увагу на необхідність організації корекційної допомоги дітям з особливостями психофізичного розвитку, зокрема логопедичної допомоги дітям з тяжкими порушеннями мовлення (М.Богданов-Березовський, Х.Лагузен, Г.Неткачев, Ф.Рау, І.Сікорський, І.Хмелевський), на різноманітних наукових конференціях, з'їздах, висвітлювали це питання в наукових монографіях та періодичних виданнях. Саме це і посприяло можливості розробки та наукового обґрунтування нових напрямів корекційної допомоги і, як наслідок, зумовило значну необхідність підготовки професійних кадрів для роботи в галузі спеціальної освіти на рівні вищих навчальних закладів. [9]

Початком організації вищої дефектологічної освіти в Україні можна вважати саме відкриття у 1908 році Фребелівського жіночого педагогічного інституту в м. Києві, де вперше в Україні розпочалася підготовка вчителів-дефектологів. Засновником і першим директором цього інституту був професор І.О.Сікорський, завідувач кафедри психіатрії і нервових хвороб Київського університету св. Володимира. [9]

Відповідно до Статуту, в 1909 р. Київське Фребелівське товариство, яке було створено з метою виходу педінституту з-під шефства Київського товариства трудової допомоги для інтелігентних жінок, відкрило у своєму складі педагогічний інститут, дитячий садок, початкову школу, дитячий притулок та педагогічну амбулаторію. За словами І. О. Сікорського, означені заклади внутрішньо пов'язувались між собою, складаючи педагогічне ціле, що, в свою чергу, було тогочасним своєрідним прообразом сучасного навчально-виховного та науково-дослідного комплексу. [8]

Фребелівський педагогічний інститут засновувався і розглядався в системі педагогічного об'єднання як «вища жіноча педагогічна школа для наукової і практичної підготовки слухачок до педагогічної діяльності». Високий рівень професорсько-викладацького складу підтверджує вирішальне значення педагогічної підготовки на високому саме науковому рівні у навчально-виховному процесі педвузу. [12]

Також слід зазначити, що саме на початку XX століття активно почали створюватися громадські

організації – Українське товариство глухих (УТОГ), Українське товариство сліпих (УТОС). Тоді ж необхідною і важливою формою підготовки та перепідготовки фахівців, які працювали з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку стали курси з підготовки спеціальних кадрів, підвищення кваліфікації та стажування лікарсько-педагогічного персоналу, що, в свою чергу, також потребувало навчально-методичного забезпечення та наукового обґрунтування. Така робота проводилася на базі Лікарсько-педагогічних кабінетів Києва, Одеси, Харкова, Катеринослава та Одеської науково-дослідної кафедри педології (педагогічний інститут). [4]

Період початку 20-х років ХХ ст., що ознаменувався в історії України організацією інститутів народної освіти та значною низкою реформ в педагогічній галузі, став досить складним. Наслідки перенесених воєн, революцій та голоду зробили непосильним виконання поставлених завдань щодо піднесення культурного рівня народу. Урядом країни було реалізовано низку заходів для розширення мережі шкіл та запровадження всезагального навчання, що в свою чергу викликало гостру потребу у забезпеченні їх кваліфікованими педагогічними кадрами та науковому обґрунтуванні навчального процесу.

В той період часу суспільство країни потребувало створення чіткої системи підготовки вчителів для загальноосвітньої школи та шкіл для дітей з різними порушеннями розвитку, установ соціального виховання, професійних шкіл та політосвітніх установ.

Однак учительські інститути, учительські семінарії та вищі жіночі курси, які здійснювали професійну підготовку педагогів до 1920 року, не могли дати суспільству педагога, який би зміг забезпечити відповідним освітнім рівнем широке коло дітей та дорослих і мав би ґрунтовну як методичну, так і наукову підготовку.

Так, 15 липня 1920 року управлінням вищих шкіл м. Києва ухвалено створення Київського вищого інституту народної освіти імені М.П. Драгоманова на базі Київського університету Святого Володимира та Київських вищих жіночих курсів. До складу інституту також увійшли народні університети, географічний, Київський Фребелівський та Київський учительський інститути, приватні жіночі педагогічні курси [7].

Відповідно до завдань, поставлених Наркомосом УРСР, у результаті реформування педагогічної освіти щойно створені інститути, серед яких і Київський ІНО, мали об'єднати в собі наукові сили університетів та педагогічну підготовку, що проводилась в учительських інститутах. Сприяти цьому мали науково-педагогічні кадри, значну частину яких становили педагоги з дореволюційним досвідом роботи. Наукові здобутки викладачів, які розпочали свою діяльність в КІНО, лягли в основу процесу формування науково-педагогічних шкіл закладу. [6]

На ряді з відомими педагогами-практиками, такими, як С.А. Ананьїн, Г.М. Іваниця, К.Ф.Лебединцев, В.П. Родніков, як дефектолог в штат КІНО був запрошений і І.П. Соколянський. Обіймаючи посаду доцента кафедри педології КІНО, він читає курси «Вступ до сурдопедагогіки», «Сурдопедагогіка», «Методика навчання глухонімих», надає консультативно-методичну допомогу практичним працівникам спеціальних закладів. [1]

Наукова діяльність І.П. Соколянського сприяла значному збагаченню напрямів педагогічних досліджень у Київському інституті народної освіти. Вчений був прихильником педологічного підходу до виховання дітей, та був відомий зокрема як активний дослідник проблем дефективного дитинства. [6]

Важливо не оминати увагою той факт, що до певного часу існування факультету спеціальної та інклюзивної освіти в НПУ імені М.П. Драгоманова (не беручи до уваги його численні структурні та організаційні зміни, багаторазове закриття та повторне відкриття зазначеного факультету) тривалий період часу серед професорсько-викладацького складу ще не було випускників, тобто молодих спеціальних педагогів та психологів, вихованих відповідно до потреб і завдань розвитку тогочасної спеціальної педагогічної науки. Така тенденція спостерігалась і в інших вищих навчальних закладах України [5]. Значний часовий проміжок внесок досвідчених науковців різних галузей, як дефектологічної (тогочасна термінологія), так і медичної та психологічної, у розвиток системи підготовки майбутніх спеціальних педагогів, дуже відчутний. Наукові та педагогічні кадри інституту, вже відомі тогочасній українській науці своїми здобутками, що здійснювали тогочасну підготовку професійних кадрів в галузі спеціальної освіти, сприяли формуванню системи науково-педагогічного пошуку в закладі, займаючись

підготовкою молодих науковців. [6]

Так, І.П. Соколянський, за твердженнями дослідників його наукової спадщини, підготував понад двадцять учених-педагогів та психологів високої кваліфікації (кандидатів, докторів наук, професорів) [3], та прямо чи опосередковано активно сприяв становленню і розвитку відомих українських наукових шкіл сурдопедагогіки та тифлопедагогіки (М.Д. Ярмаченко, Р.Г. Краєвський, Н.Ф. Засенко, Г.М. Кобернік, Е.П.Гроза, І.С. Моргуліс та їх послідовники Л.І. Фомічова, М.К. Шеремет, Є.П. Синьова, С.В. Федоренко, К.О. Глушенко та ін.) [1], які продовжують свою наукову діяльність у складі НПУ імені М.П. Драгоманова, та, плідно працюючи, зумовлюють сучасний вектор розвитку наукової думки в різних галузях спеціальної освіти України.

Наукові погляди І.П. Соколянського формувалися, в свою чергу, під впливом прослуханих у студентські роки лекцій на педагогічному відділенні природничо-історичного факультету Санкт-Петербурзького психоневрологічного інституту, який він закінчив у 1913 р. Його викладачами були відомі фахівці в галузі фізіології та лікувальної педагогіки – І.П. Павлов, Б.М. Бехтерев, А.А. Крогіус, М.Д. Недлер, О.П. Негаєв та інші. [1]

У 1923 році, після перенесення столиці України з Києва до Харкова, Наркомос України, співробітником якого був і І.П. Соколянський, разом з усім урядом переїхав до нової столиці.

В цьому ж році за ініціативи І.П. Соколянського на базі педагогічної лабораторії дослідної станції Управління соціального виховання було організовано відділ, а потім спеціальну школу-клініку для сліпоглухонімих, яка згодом стала площадкою для проведення науково-дослідної роботи з найактуальніших проблем спеціальної освіти, пов'язаних з навчанням, вихованням і розвитком дітей вищезазначеної категорії.

Паралельно до цього, І.П. Соколянський ініціював створення Харківського лікарсько-педагогічного кабінету, завдання якого полягали у обстеженні вже більш широкого кола аномальних дітей, вивченні їх особливостей і можливостей інтелектуального розвитку. Багато уваги відводилося підвищенню якості педагогічної роботи в освітніх закладах для таких дітей.

Науково-дослідна діяльність І.П. Соколянського під час проживання в Харкові була ознаменована, як зазначають Віт.І. Бондар та В.М. Синьов, набуттям теоретично і практично значущого досвіду для всіх сучасних галузей спеціальної освіти щодо продуктивності поєднання у дослідженнях та при розробці технологій рефлексологічного та культурологічного підходів до навчання з орієнтацією на мотивацію діяльності дітей, детермінованою їх соціально значущими для особистості компенсаторними потребами. [1] Значного розвитку набув зміст вищої освіти та підвищення кваліфікації сурдопедагогів, перш за все, за рахунок насичення новою науковою інформацією курсів сурдопедагогіки, психології глухої дитини, спеціальних методик виховання, навчання і розвитку дітей з вадами слуху та ін.

За активної участі І.П. Соколянського у цей період були здійснені організаційні заходи, що сприяли розвитку української загальнопедагогічної та спеціальної педагогічної науки. Зокрема, у квітні 1926р. постановою Державного науково-методичного комітету Наркомоса УРСР у Харкові створюється Український науково-дослідний інститут педагогіки, одним із організаторів і керівником якого був І.П. Соколянський. А у 1930р. там же відкрився Інститут дефектології Наркомосу України, який став вагомим імпульсом для розвитку всієї спеціальної освіти в тогочасній Україні. [10] На його базі велася активна робота щодо впровадження загального обов'язкового навчання дітей з порушеннями зору, слуху та розумового розвитку. Досліджувалися також питання про причини дитячої дефективності, їх походження, порядок комплектування шкіл учнями, методи і зміст навчання.

Саме І.П. Соколянському належить прогресивний на той час досвід вивчення питання спільного навчання фізично-дефективних серед нормальних дітей, яким займався Харківський лікарсько-педагогічний під його керівництвом.

Політичний репресивний режим, що панував у 30 роки в радянській Україні, торкнувся і освітньої галузі – чимало діячів педагогічної науки були позбавлені волі. Це торкнулося і І.П. Соколянського у 1933 та 1937 р. У 1939 р. І.П. Соколянський після звільнення з в'язниці переїхав до м. Москви, де його запросили на роботу в Науково-дослідницький Інститут спеціальних шкіл і дитячих будинків Наркомоса РРФСР. Зв'язок з Україною, спеціалістами, які працювали в галузі дефектології, та науково-педагогічним складом Київського державного педагогічного інституту імені О.М. Горького він не

переривав до кінця життя (1960р.)

І.П. Соколянському належить вагомий внесок розвиток теорії сурдопедагогіки та практики навчання глухих учнів. Значну увагу він надавав питанням навчання таких дітей рідної мови, використанню жестової і дактильної мови в навчальному процесі, навчання читання з губ за розробленою ним ланцюговою методикою. [1]

Що ж стосується наукової роботи в галузі спеціальної освіти, яка могла б вестися на ґрунтовному рівні на базі Київського інституту народної освіти, слід описати організаційні перетрубації, які спіткали цей напрям професійної освіти та наукової діяльності, і, як наслідок унеможливили проведення логічних, послідовних та високо наукових досліджень.

У 1924 році лікарсько-педагогічний відділ факультету соціального виховання було закрито і з 1925 по 1929 року дефектологічне відділення Київського інституту народної освіти не працювало.

У 1929-1930 н.р. Київський інститут народної освіти відновив підготовку дефектологів на психолого-педагогічному факультеті.

У 1934 році провідне дефектологічне відділення в Україні, яке готувало спеціалістів в галузі спеціальної освіти, було знову закрито.

У зв'язку з постановою Ради Народних Комісарів УРСР від 20 серпня 1939 року про загальне обов'язкове навчання аномальних дітей знову гостро постало питання про необхідність підготовки вчителів-дефектологів. У зв'язку з цим у Київському педагогічному інституті народної освіти повторно відкривається дефектологічний факультет. [4]

Підводячи підсумки, хочемо зазначити, що ціленаправлена наукова на методична робота в системі спеціальної освіти, та логопедії як її галузі зокрема, до початку Великої Вітчизняної Війни, що розпочалася в 1941 році, велася в таких закладах системи Наркомосвіти УРСР, як Науково-дослідний інститут дефектології у м. Харкові та Центральний науково-методичний кабінет спеціальних шкіл у м. Києві, завданням яких було здійснення систематичної науково-методичної допомоги спеціальним школам: глухонімих, сліпих, туговухих, слабозорих, школам для дітей з порушеннями мовлення та підвищення якості навчання і виховання учнів, через підготовку підручників, методичної та підручної літератури.

Харківський Науково-дослідний інститут дефектології працював з 1923 року по жовтень місяць 1941 року, а Центральний науково-методичний кабінет спеціальних шкіл у м. Києві, організований за постановою Раднаркому УРСР у 1938 році, працював по липень місяць 1941 року і припинив тимчасово свою роботу в зв'язку з німецько-фашистською окупацією [11].

В післявоєнні роки, з огляду на те, що значно збільшився контингент учнів з особливостями психофізичного розвитку, Народний комісаріат освіти поновив мережу спеціальних шкіл для дітей сліпих і глухонімих різних контузій. Тож з метою забезпечення успішності їх функціонування Наркомосвіти УРСР наказом № 39 від 22 лютого 1944 року відновив роботу у м. Києві Науково-дослідного інституту дефектології (у подальшому НДІ дефектології) та поклав на нього керівництво школами для «дефективного дитинства», створення підручників та підготовку відповідних спеціалістів для цих шкіл. [10]

Після звільнення території України від фашистської окупації, незважаючи на економічну кризу, уряд країни, наукова і педагогічна громадськість розпочали дії у справі розбудови спеціальної освіти та поновлення наукової роботи на звільненій території.

Використана література:

1. **Бондар В.І.**, Синьов В.М. Видатний український дефектолог Іван Панасович Соколянський (1889-1960 рр.) // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Вип. 34: 36.наук.праць / М-во освіти і науки України, Нац.пед.ун-т імені М.П. Драгоманова. – К.:Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – 190 с. – С.5-10.
2. **Дем'яненко Н.М.** Загальнопедагогічна підготовка вчителя в Україні (XIX – перша третина XX ст.): [монографія] / Н.М.Дем'яненко. – К.: ІЗМН, 1999. – 328 с.
3. **Єфименко Н.І.** Соколянський І.П.: віхи життя і педагогічної творчості // Дефектологія. – 1998. - №3 – с. 52-55. с.52.
4. **Ковальчук Ж.М.** Становлення та розвиток спеціальної освіти в Україні: історичний огляд // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – Вип. 33: 36.наук.праць / М-во освіти і науки України, Нац.пед.ун-т імені М.П. Драгоманова. – К.:Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. – 178 с. – С.31-36.

5. Кузьменко М. М. Науково-педагогічна інтелігенція УРСР 20–30-х років: соціально-професійний статус та освітньо-культурний рівень/ Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Донецьк : Норд-Прес, 2004. – 456 с.
6. Назаренко О.В. Науково-педагогічна спадщина вчених Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (20-50 роки ХХ століття) : дис..... докт. пед. наук. : 13.00.01. – К., 2015. – 233 с.
7. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова: Історія. Сьогодення. Перспективи. 1834-2004 / [Андрущенко В. П., Волинка Г. І., Мозгова Н. Г. та ін.]. – К. : Навчальна книга, 2005. – 256 с.
8. Нікітчина С. Іван Олексійович Сікорський – видатний вітчизняний психолог, педагог, один з організаторів дошкільної справи в Україні // Вісник Інституту розвитку дитини. – Вип. 6 – К.: 2009. – С.125-141.
9. Потапенко О.М. Теорія і практика підготовки логопедичних кадрів в Україні (друга половина ХХ століття): дис ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Потапенко Оксана Миколаївна ; НПУ імені М.П. Драгоманова. – К., 2010, – 341 с.
10. Супрун М.О. Теорія і практика корекційного навчання дітей з обмеженими розумовими можливостями в Україні (друга половина ХІХ - перша половина ХХ століття) [Текст] : автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.03 / Супрун Микола Олексійович ; Інститут спеціальної педагогіки АПН України. – К., 2008. – 32 с.
11. ЦДАВОВ України. – Ф.166. – Оп.15. – Спр.8. – Арк.76-77.
12. ЦДІА України. - Ф. 707. - Оп. 279. - Спр. 34. - Арк. 18. 11.ЦДІА України. - Ф. 707. - Оп. 279. - Спр. 35. - Арк. 82.

References

1. Bondar V.I., Syniov V.M. Vydatnyj ukrajynskij defektoloh Ivan Panasovych Sokolyanskyj (1889-1960 rr.) // Naukovyj chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 19. Korekciyna pedahohika ta special"na psyholohiya. – Vyp. 34: Zb.nauk.prac" / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Nac.ped.un-t imeni M.P. Drahomanova. – K.:Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2017. – 190 s. – S.5-10.
2. Dem'yanenko N.M. Zahal"nopedahohichna pidhotovka vchytelya v Ukrayini (XIX – persha tretyna XX st.): [monohrafiya] / N.M.Dem'yanenko. – K.: IZMN, 1999. – 328 s.
3. Yefymenko N.I. Sokolyans"kyj I.P.: vixy zhyttya i pedahohichnoyi tvorchosti // Defektolohiya. – 1998. - №3 – s. 52-55. s.52.
4. Kovalchuk Zh.M. Stanovlennya ta rozvytok special"noyi osvity v Ukrayini:istorychnyj ohlyad // Naukovyj chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 19. Korekciyna pedahohika ta special"na psyholohiya. – Vyp. 33: Zb.nauk.prac" / M-vo osvity i nauky Ukrayiny, Nac.ped.un-t imeni M.P. Drahomanova. – K.:Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2017. – 178 s. – S.31-36.
5. Kuzmenko M.M. Naukovo-pedahohichna intelienciya URSR 20–30-x rokiv: social"no-profesijnij status ta osvitho"o-kul"turnyj riven"/ Nacional"nyj pedahohichnyj un-t im. M. P. Drahomanova. – Donec"k : Nord-Pres, 2004. – 456 s.
6. Nazarenko O.V. Naukovo-pedahohichna spadshhyna vchenyx Nacional"noho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova (20-50 roky XX stolittya) : dys..... dokt. pед. наук. : 13.00.01. – К., 2015. – 233 с.
7. Nacionalnyj pedahohichnyj universytet imeni M. P. Drahomanova: Istorya. S"ohodennya. Perspektyvy. 1834-2004 / [Andrushhenko V. P., Volynka H. I., Mozhova N. H. ta in.]. – К. : Navchal"na knyha, 2005. – 256 s.
8. Nikitchyna S. Ivan Oleksijovych Sikors"kyj – vydatnyj vitchyznyanyj psyholoh, pedahoh, ody z orhanizatoriv doshkil"noyi spravy v Ukrayini // Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. – Vyp. 6 – К.: 2009. – S.125-141.
9. Potapenko O.M. Teoriya i praktyka pidhotovky lohopedychnyx kadriv v Ukrayini (druha polovyna XX stolittya): dys ... канд. пед. наук: 13.00.03 / Potapenko Oksana Mykolayivna ; NPU imeni M.P. Drahomanova. – К., 2010, – 341 с.
10. Suprun M.O. Teoriya i praktyka korekciynoho navchannya ditej z obmezhenymy rozumovymy mozhlyvostyamy v Ukrayini (druha polovyna XIX - persha polovyna XX stolittya) [Tekst] : avtoref. dys... d-ra ped. наук : 13.00.03 / Suprun Mykola Oleksijovych ; Instytut special"noyi pedahohiky APN Ukrayiny. – К., 2008. – 32 с.
11. CDAVOV Ukrayiny. – F.166. – Op.15. – Spr.8. – Ark.76-77.
12. CDIA Ukrayiny. - F. 707. - Op. 279. - Spr. 34. - Ark. 18. 11.CDIA Ukrayiny. - F. 707. - Op. 279. - Spr. 35. - Ark. 82.

Ковальчук Ж.М. Предпосылки становления теоретических основ специального образования в Украине в первой половине ХХ века

В статье рассмотрены основные предпосылки становления системы специального образования и науки в Украине в довоенные годы. Определены особенности организации учебных и научно-методических учреждений, где проводилась научная работа в области специального образования в Украине в первой половине 20-го века. Сделан акцент на вкладе И.П. Соколянского в развитие современных научных школ специального образования в Украине и обозначены основные вехи его научной деятельности.

Ключевые слова: специальное образование, научная деятельность.

Kovalchuk Zh.M. Background of the formation of the theoretical foundations of special education in Ukraine in the first half XX century

The article considers the main preconditions for the formation of the system of special education and science in Ukraine in pre-war years. The peculiarities of the organization of educational and scientific-methodical institutions were determined, where scientific work in the field of special education in Ukraine in the first half of the 20th century was conducted. The emphasis is on contribution of I.P. Sokolyanskyi in the development of modern scientific schools of special education in Ukraine and outlines the main milestones of his scientific activity.

Key words: special education, scientific activity.

Стаття надійшла до редакції 06.11.2018р.

Статтю прийнято до друку 16.11.2018р.

Рецензент: д.пед.н., проф. Шеремет М.К.

Рецензент: д.психол.н., проф. Руденко Л.М.